

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XI. Licita est dissolutio Sponsalium propriâ auctoritate, quando constat de justitia causæ, & abest scandalum, neque satisfaciendum est Ecclesiæ, aliâs sententia Ordinarii expectanda erit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

scandalum, aut injuriam affingat. Præterea cum sponsalia facta absque consensu parentum valeant, nec possint pro libito parentum irritari, tamen non videatur requiri tam grande scandalum, equidem oportet esse scandalum magnum, ut filius possit abstinere à nuptiis, ad quas sponsa jus justitiæ jam acquisivit. Licet quippe filius, præsertim non emancipatus, debeat obedire parentibus, & nequeat contrahere Matrimonium absque consensu parentum; id tamen intelligendum venit, nisi adsit justa causa non obediendi, seu contrahendi Matrimonium contra eorum voluntatem; hic autem videtur esse justa causa, scilicet obligatio justitiæ, orta ex sponsalibus. Unde gravius scandalum videtur requiri, ut abstinat à Matrimonio legitime promisso, quam ut abstinat ab ipsa promissione, aut à Matrimonio non promisso.

Placet itaque sententia, quæ requirit magnum scandalum, ut pater possit impedire sponsalia filii, contra ejus voluntatem inita. Quamvis gravius esse debeat, ut ab aliis consanguineis dissolvantur. Idem dico de malo exitu, qui probabiliter timetur ex Matrimonio; videlicet, non sufficere quemlibet, sed debere esse alicujus considerationis, ut puta, odium capitale inter ipsos contrahentes, aut certè quotidianæ & graves discordiæ, &c.

Cæterum si quispiam dubitet: utrum dissolutio sponsalium, ex causis hæcenus allegatis, liceat absque auctoritate Ecclesiæ. Hæc est mea opinio:

CONCLUSIO XI.

Licita est dissolutio Sponsalium propria auctoritate, quando constat de justitia causa, & abest scandalum, neque satisfaciendum est Ecclesiæ; alias sententia Ordinarii expectanda erit.

170.
Pontifex potest dispensare in sponsalibus, sed non nisi ex magna causa.

Suppono, Pontificem, tamquam supremum Principem Ecclesiæ, posse dispensare in sponsalibus, eo modo, quo suo loco dicemus, eum posse dispensare in Matrimonio rato; minus quippe est vinculum sponsalium, quam Matrimonii rati; unde licet negarem, eum posse dispensare in Matrimonio rato, adhuc possem affirmare, ipsum posse dispensare in sponsalibus. Interim sicut non potest dispensare in Matrimonio rato, nisi ob gravissimam causam, præsertim alterâ parte invitâ; ita neque in sponsalibus, nisi ob gravem causam.

Probat. 176.

Ratio est; quia non potest quis invitatus

privari jure jam acquisito, sine magna causa, ipsum concernente, v. g. si necessarium sit pro bono communi, vel si hoc propter crimen aliquod meruerit. Constat autem, etiam per sponsalia jus fuisse acquisitum sponsis, non quidem in mutua corpora, sicut per Matrimonium ratum; sed potius ad mutua corpora, postmodum tradenda per Matrimonium; hoc ergo jure jam acquisito nequeunt privari à Pontifice, nisi ex magna causa, ipsos concernente, puta si necessarium sit pro bono communi, aut si id meruerint per aliquod crimen; cum enim utilitas proveniens ex sponsalibus sit ipsorum, illâ inviti non debent privari, nisi propter causam, ipsos concernentem.

Porro satis convenit inter DD. Pontificem id facere posse; de Episcopo autem dubitatur. Pars affirmativa probatur; quia quidquid Pontifex potest in universo orbe (si excipias ea, quæ ad universæ Ecclesiæ statum pertinent, ut res fidei definire) Episcopus potest in sua Diocesi, nisi ei specialiter per Pontificem aliquid reservetur. Est namque Episcopus Pastor ordinarius in sua Diocesi, sicut Pontifex in toto orbe, licet sit ipsi subjectus; ergo in iis, in quibus Pontifex non limitat ejus jurisdictionem habet potestatem ordinariam: sicut quilibet Confessarius potest æquè ac Pontifex ab omnibus peccatis absolvere, nisi per Pontificem aut Episcopum casus aliquis reservetur. Si ergo Pontifex potest in sponsalibus dispensare, cum nullibi reservet hanc facultatem, poterit similiter Episcopus. Ita pro hac sententia argumentatur Sanchez libro primo, disputatione sexagesimâ primâ, numero tertio, allegatis multis Auctoribus, qui docent, Episcopum posse in sua Diocesi, quidquid Pontifex potest in universo orbe, si excipias &c.

Nihilominus sentit hic Auctor, dicendum esse, non posse Episcopum in sponsalibus dispensare, cum Paludano 4. dist. 27. questione primâ, articulo secundo, numero decimo quarto, quia jus est acquisitum tertio, quod nullus præter supremum Principem auferre potest. Item; quia hæc ratione DD. negant, posse Episcopum relaxare juramentum, tertio præstitum, nisi turpitudine ex parte illius tertii reperitur. Præterea; quia jure Pontificio hoc reservatur, ut constat ex cap. *Ex literis*, 10. de Sponsal. ubi præcipit Pontifex Episcopis, ut compellant ad sponsalium fidem servandam, in qua lege, cuncti sit Superioris, nequit Episcopus dispensare. Ita Sanchez.

Sed hæc omnia solum probant; Episcopum non posse dispensare sine magna causa, tenente se ex parte Sponsorum, ut supra dixi de Pontifice. Quid etiam aliud significat

cat illa limitatio secundæ probationis: Nisi turpido &c. quæ videtur concedere Episcopo dispensationem in juramento, quando turpido ex parte illius tertii reperitur; ergo in simili casu etiam poterit dispensare in sponsalibus; secus quando non adest iusta causa.

Et ideò Pontifex præcipit Episcopo cap. Ex literis, ut compellat ad sponsalium fidem servandam; quia nulla proponebatur iusta causa in sponsalibus dispensandi, sine qua nec ipse Pontifex potest validè dispensare, propter jus tertio acquisitum. Itaque propter illa argumenta Sanchii non videtur Episcopo neganda illa potestas, existente iustâ causa.

Sed progrediamur ad Concluf. nostram, quæ in primis docet, per se loquendo sponsos propriâ auctoritate posse resilire à sponsalibus, quando satis constat de iustitia causæ. Ita Sanchez disp. 60. cum Aliis communiter. Probatur; quia in sponsalibus talis debet subintelligi conditio, nisi aliquis casus ex dictis acciderit; arg. cap. Quemadmodum, de Jurejurando, non semel citato. Ceu ergo, deficiente propriâ conditione alicujus contractus, absque auctoritate Judicis licitè ab eo receditur; eadem cerè ratione licitè receditur sine auctoritate Judicis à sponsalibus, deficiente conditione tacitâ sive subintellectâ. Quæ enim ratio disparitatis? Eo semper salvo, ut constet talis defectus, id est, quòd moraliter certum sit, talem conditionem fuisse subintellectam, & talem conditionem deficere; v. g. ut moraliter certum sit, sponsum vel sponsam post sponsalia fuisse fornicatam vel fornicatam.

Dixi autem signanter: Per se loquendo; quia, ut habet Concluf. debet abesse scandalum, prout abest, quando sponsalia sunt publica, & similiter publica causa resiliendi, v. g. fornicatio. Item, si occulta sint sponsalia, & similiter occulta v. g. fornicatio; sin autem sponsalia sint publica, fornicatio verò occulta, tunc imploranda auctoritas Judicis: non tamen esset (inquit Sanchez supra numero sexto) culpa lethalis, sed solum venialis, propriâ auctoritate dissolvere, nisi inde grave scandalum oriatur: quia nullibi jure cavetur, eam auctoritatem necessariam esse, & dissolvens, jure suo utitur. Ita hic Auctor cum Aliis, quos citat.

Immo, addit num. 7. si causa ita occulta sit, ut probari nequeat coram Judice, vacabit culpâ, sponsalia publica propriâ auctoritate dissolvere; quia petita licentia denegabitur probationis defectu, & ex alia parte recuperat innocens rem sibi debitam, quam juxta Omnes fas est propriâ auctoritate capere, quando in judicio recuperari nequit. Hæcille.

Quæ ego intelligenda puto, secluso scandalo; sicuti in Tract. de Religione communiter docetur, certum de invaliditate sux Professionis, posse propriâ actoritate, si nullitas in foro Ecclesiæ non possit probari, Religionem relinquere, & assumere quemcumque alium statum, secluso tamen scandalo, quod jus naturæ dicitur semper evitandum.

Quæris à me, quando in præsentî casu contingat proximum scandalizari? Respondeo; quando ex hoc, quòd videt me non servare sponsalia, nesciens subesse iustam causam ea dissolvendi, & ipse animatur ad solvenda sponsalia, quando reverà nulla iusta causa subest. Item, quando sponsa, aut parentes ejus, ex illa dissolutione, quæ exterius apparet injusta, capitale odium concipiunt contra sponsum. Illa ergo & similia peccata proximi præcavenda sunt, etiam cum maximo nostro incommodo; neque enim sunt scandalum tantùm acceptum, sed verè datum ab eo, qui resilit; quia exterius est actio peccaminosa, ex qua, consideratâ fragilitate proximi, natum est sequi ejus peccatum.

Interim Aliqui censent, sponsalia valida nunquam posse propriâ auctoritate dissolvi, & probant ex jure Canonico cap. Duo pueri, 12. de Despons. impub. in fine, ubi sic ait Clemens III. Remanebit ergo Guilielma cum M. impositâ ipsi M. ad tempus penitentia compententi, qui pro sua opinione sola Guilielmam (judicio Ecclesiæ non requisito) dimisit. Ubi Gloss. verb. Non requisito: Nota, inquit, quòd sine judicio Ecclesiæ nullus debet dimittere uxorem suam, cum hæc sit pena, quæ nulli est inferenda; nisi per Judicem, 33. q. 2. Sæculares, & §. In hoc. & 35. q. 6. Multorum, quantumcumque etiam impedimentum sit manifestum, infra de Divortiiis, Porro.

Et cap. De illis, 7. eod. tit. scribit Alex. 3. Barthonien. Episcopo: Si verò alteruter istorum (impuberum) ad annos pubertatis pervenerit, infra eosdem annos altero existente, cum sponsalia contrahuntur, si is qui minoris ætatis est, cum ad annos illos pervenerit, reclamaverit, nec in alterum voluerit consentire, judicio Ecclesiæ poterunt ab invicem separari. Ubi Gloss. verb. Judicio Ecclesiæ: Et ita patet, quòd sponsalia dissolvi debent judicio Ecclesiæ tantùm, nisi fortius vinculum superveniat, puta Matrimonium cum alio, vel votum solemne; quia tunc ipso jure soluta sunt.

Hanc Glossam sequuntur aliqui Auctores apud Sanchez supra numero secundo. Et ratio exceptionis est; quia in his duobus casibus jus ipsum est notissimum, & causa est notoria; cum Matrimonium in facie Ecclesiæ celebrari debeat, & Professio cum solemnitate.

177. Quando hic adsit scandalum.

178. Sponsalia valida nunquam propriâ auctoritate posse dissolvi, probatur ex c. 2. de Despons. impub.

179. Item ex c. 7. eod.

Sanchez.

180.
Et cap. 1.
33. q. 2.

Addo 3. jus, scilicet cap. 1. 33. q. 2. sequentis tenoris: *Seculares, qui conjugale consortium nullâ graviore culpa dimittunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidii probabiliter proponentes, propterea sua Matrimonia dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant, se antequam apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & priusquam in iudicio dammentur, uxores suas abjecerint, à Communione & Ecclesie & populi cætu, pro eo quòd fidem & conjugia maculant, excludantur.* Ita Conc. Carthaginense cap. 30. aliàs Agathense c. 25. aliàs 17.

181.
Resp. ad 1.
& 3. jus.

Sed ad hæc jura facilis est responsio; si quidem primum & tertium loquuntur de Matrimonio de præsentibus; à quo alter conjux absque causa recesserat, ut clarè constat ex tenore verborum cap. *Seculares*, ibi: *Et nullas causas dissidii probabiliter proponentes*; cap. autem, *Duo pueri*, ibi: *Pro sua opinione sola, quâ scilicet credebatur absque sufficienti fundamento, eam alium virum habere, ut patet ex principio illius cap. quod sic sonat: Duo pueri, Guilielmus, & Guilielma, matrimonia-liter sunt conjuncti, puero sextum, puella autem septimum annum agente, qui simul per tres annos manserunt, tunc pater puellæ subtrahens eam sponso, ipsam alteri M. nomine copulavit, cum quo per septem annos quietè permansit; ipse verò reliquit tunc eandem, quia credebatur eam alium virum habere, illum scilicet, cui prius fuerat desponsata. Quæ utique credulitas, levis nimium erat, ut sine iudicio Ecclesie posset illam relinquere, & idèd imponitur ei pœnitentia.*

182.
Resp. ad 2.
jus.

Quantum ad secundum jus, scilicet cap. *De illis*, loquitur quidem de sponsalibus seu Matrimonio de futuro, attamen non requirit iudicium Ecclesie, tamquam necessarium, secluso scandalo; sed tantum dicit, quòd in casu ibi proposito, possint impuberes, post pubertatem separari iudicio Ecclesie; quòd verum est, immo sæpè necessarium ad evitandum scandalum; hoc autem secluso, nupiam in iure requiritur iudicium Ecclesie, tamquam necessarium ad dissolutionem sponsalium.

183.
An sit eadem ratio divortii.

C. 3. de Divortii.

Secus fortasse ad celebrandum divortium, ut colligi videtur ex cap. *Porrò*, supra à Gloss. cap. *Duo puberes*, citato, ubi sic lego: *Porrò de comite Pontini, qui B. uxorem suam absque iudicio Ecclesie dimisit, quia eam cognatam fuisse uxoris defunctæ proponit, prudentia sua cognoscat; quòd si etiam parentela esset publica & notoria, absque iudicio Ecclesie ab ea separari non potuit.* Ubi Gloss. verb. *Notoria*: *Argum. quòd in notoriis servandus est ordo juris.* Et verb. *Separari*, sic ait: *Et est ratio quare, quia sententia divortii pœna est, & pœna non est inferenda, nisi per iudicem, 33. q. 2. cap. Interfectores, § In hoc, & Cod. Ut nemo jus sibi di. per totum.* De quo latius proprio loco.

Jam autem constat, dissolutionem sponsalium ut plurimum non esse pœnam; ut patet, quando communi consensu dissolvuntur, quando per professionem Religionis, per Matrimonium cum alia contractum, propter paupertatem, aut deformitatem, aut morbum supervenientem &c. Cur ergo hæc dissolutio non possit fieri sine sententia Judicis? Si tamen, sicut supra dictum est, causa dissolvendi publica sit, & certa, tam de jure, quam de facto; de jure, quia est in jure expressa; & de facto, quia est certum tale causam adesse.

Ne tamen intelligas exigi (inquit Sanchez supra n. 9) ut undequaque certa sit sufficientia causa, ita ut nulla sit opinio contraria; vix enim casus contingeret: sed requiritur certitudo moralis, id est, ut causa juxta probabilem opinionem sit sufficiens; quia in moralibus ad operandum hæc dicitur certitudo, cum satis sit, ut quis tutò operetur, opinionem probabilem amplecti. Ita Sanchez.

Quod sic intelligendum puto, quando omnibus consideratis, etiam possessione alterius partis, verè probabile est, me hic & nunc habere causam sufficientem dissolvendi sponsalia, quàmvis etiam probabile sit contrarium. Alioquin juxta Reg. Juris 65. *In pari delicto vel causa, melior est conditio possidentis.* Ut ergo sponsus vel sponsa possit privari jure suo, quòd jam possidet, debet esse potior causa ejus, qui intendit sponsalia dissolvere.

Secundò considerandum venit, si ex jure positivo major certitudo requiratur, prout requiritur de morte prioris viri ad incendum aliud Matrimonium, ut suo loco videbimus, propter periculum peccati, si contrahatur Matrimonium secundum, priori viro superstiti; hoc autem periculum hic non subest, ut suppono; quia non agitur hic de Matrimonio contrahendo, sed potius de Matrimonio non contrahendo.

Hinc, quando præterdit sponsus vel sponsa subesse impedimentum dirimens, vel prohibens, & propterea vult sponsalia dissolvere, major deberet esse certitudo, quòd impedimentum non subit, ne possint sponsalia dissolvi, quàm quòd subit, ut possint dissolvi; quia dissolvendo sponsalia, tantum est periculum privandi alterum suo jure, quòd præterdit habere ad contrahendum Matrimonium; at verò cogendo alterum contrahere, est periculum eum privandi jure, quòd habet ad dissolutionem, & insuper periculum peccandi in iplo contractu Matrimonii.

Interim ut sponsalia dissolvantur, etiam quando non est periculum peccati in iplo contractu Matrimonii, pro foro conscientie sufficit, secundum Sanchez disp. 73. n. 2. unus testis, de certa scientia sibi jurans, vel fama; quia, inquit, hæc sufficienti pro foro

externo. Et pro hac parte faciunt aliqui DD. dicentes, consanguineum videntem suum consanguineum velle eam ducere, quam ipse carnaliter cognoverat, teneri impedimentum detegere, alterumque teneri credere. Et probant ex cap. Si homo, 35. q. 3. ubi expressè dicitur, teneri revelare consanguineo: quòd idem docet Gloss. cap. Præterea, 12. de Sponsal. verb. Publicè: ergo alter tenetur credere, frustra enim esset revelatio, si alter credere non teneretur. Hi sunt Archid. dict. cap. Si homo, & ibi Turcremata, Laurentius & Goffredus, quos contra Vincentium & Tancredum refert & sequitur Henricus dist. cap. Præterea, n. 2. Addit bene Archid. dummodò juret, & conjecturæ sint, eum non mentiri. Ita Sanchez.

unius testimonio (quàmvis legitimo) terminetur, Gloss. verb. Unius, excipit casum præsentem, dicens: Hoc verum est in alterius præjudicium. Et sic non obstat de Consec. dist. 4. Cum itaque §. Parvulos. Vel ubi quis non habet jus petendi, sup. cap. proximo (ubi admittitur testimonium solius matris, asseverantis esse consanguineos, ad impediendum Matrimonium) & infra de Spons. Præterea, 2.

Quare communis est sententia, impedimentum Matrimonii dirimens, aut prohibens, plenè probari unico teste, etiam in foro externo; quia hic agitur de vitando peccato, ne impediti contra Ecclesiæ prohibitionem peccent. Et nullus, inquit Sanchez dist. 71. n. 1. in hac conclus. discrepat.

Aliud fortè dicendum, quando non agitur de vitando peccato, v. g. quando allegatur alia causa, v. g. fornicatio sponsæ, sufficiens ad dissolvenda sponsalia, quâ tamen existente, nullum esset peccatum contrahere. Herculè tali casu non sufficere pro foro externo testimonium unius, docet Sanchez supra n. 7. contra Paludanum 4. dist. 27. q. 1. a. 3. casu. 1. n. 17. in fine. Fundat se Sanchez in cap. Licet, jam citato, cap. Veniens, & c. In omni negotio. eod. tit. in quibus requiruntur plures testes, quando agitur de alterius præjudicio; sed hic agitur de præjudicio juris alteri acquisiti, ne sibi fides præstita impleatur, & ab hac regula generali solùm excipitur, quando opponitur impedimentum Matrimonii, ratione peccati vitandi; ergo extendi non debet ad casum, ubi non agitur de peccato vitando, sed de solo tertii præjudicio.

Item; quia in hoc casu agitur de alterius peccato probando, scilicet fornicatione, quod non nisi duplici teste probatur, ut dicunt optimè aliqui Doctores, explicantes cap. Duo puberi, de Despons. impub. ubi textus dicit, credi viro asserenti copulam, & dicunt id esse Matrimonii favore, quod copulâ firmabatur; secus fore, si non ad Matrimonii valorem, sed ad probandum delictum ageretur.

Tandem; quia speciale est, dum allegatur fornicatio, tamquam Matrimonii impedimentum, ut concubitus cum consanguinea futuræ uxoris, probetur unico teste vel famâ, eò quòd agitur de peccato vitando, ut bene Gloss. cap. Præterea, de Test. & attest. verb. De auditu. Hæc Sanchez.

Quibus non obstantibus, Aversa q. 8. de Spons. sect. 16. §. Sed fortasse, sic ait: Sed fortasse etiam in foro externo pro qualitate rei & personarum posset interdum sufficere talis unicus testis, addito ejus juramento, ut Judex meritò possit absolvere partem innocentem ab obligatione sponsalium. Tum; quia durum sane esset compellere virum ingenuum ad ducendam sponsam, quam à tali

Impedimentum Matrimonii probatur unico teste.

189. An etiam fornicatio sponsæ, quando absque peccato potest Matrimonium contrahi. Negat Sanchez, probari pro foro externo. Palud.

191. An nichil veritas.

ab 8. 0. dist. 0. 100.

190. Sententia affirmans probatur multis rationibus ex Aversa.

Cap. 6. 35. q. 2.

Cap. 12. de Sponsal.

187. An debeat hic ordis confessionum.

188.

teste audit, & in mente sua persuasum habet fuisse fornicatam, & esse corruptam; quam putabat virginem. Tum; quia ex hoc ipso capite infelices exitus timeri possent. Tum; quia si rogetur Episcopus, num vir teneatur in conscientia ducere talem sponfam, debet declarare non teneri, sicut faterur Sanchez verè non teneri; ergo simpliciter potest illum in iudicio absolvere.

Tum; quia licet in hoc non agatur de periculo nullitatis aut peccati, tamen agitur adhuc de perpetuo vinculo & insolubili nexu conjugii; idque videtur etiam sufficere, ne cogatur quis tam odioso vinculo obligari. Tum etiam; licet talis unicus testis non faciat plenam probationem, tamen facit vehementem suspicionem & opinionem, & quamdam moralem certitudinem, quæ in iudicio dicitur semiplena probatio unde sufficit Judici ad torquendum reum, ut ab illo veritatem hauriat, sufficit ad imponendam poenam extraordinariam, eamque gravem. In hac tamen materia non cadit tortura ad exprimendam veritatem, non cadit poena, cum agatur solum ad solvenda sponsalia: ergo hæc probatio videtur sufficere ad illa solvenda.

Et hinc habetur etiam sufficiens discrimen ad alias iudiciales materias, in quibus agitur de puniendis delictis, aut auferendis aliis bonis. Hactenus Aversa.

Quod me maximè movere posset ad illam sententiam amplectendam, est præiudicium, quod patitur pars innocens, si reverà res ita se habeat, & verisimilius est se habere. Quippe non sufficit quilibet testis, sed requiritur, etiam pro foro conscientie, testis fide dignus, qui deponat de certa scientia, nullaque mendacii suspitione laboret; insuper pro foro externo, qui juret; parum enim creditur non juranti, cap. *Tua*, 8. de Cohabit. Cleric. ibi. *Si verò publicum est, non ex evidentia, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia* (id est, simpliciter data sine iuramento, ut patet ex Gloss. verb. *Testimonia*) non sufficiunt, cum non sit testimoniis, sed testibus iudicandum.

Quæ omnia latius deducta videre poteris apud Sanchium disp. 17. à. n. 9. usque ad 13. Faterur autem disp. 73. n. 2. non esse necessarium iuramentum pro foro conscientie.

Porrò disp. 71. n. 13. asserit, famam impedimenti plenè probare; arg. cap. *Super eo*, 2. de Confang. ibi: *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si manifestum est, juvenem cognovisse propinquam puellæ, vel si non est manifestum, fama tamen loci hoc habet, cum esset sponsa tantummodo de futuro, idem ab ejus impetitione debet absolvi.* Agitur autem ibi de probanda affinitate, contracta ex copula for-

nicaria cum consanguinea sponsæ, & de sponsalibus iuramento firmatis, ut patet ex principio cap. *Super eo*, quod juvenem asserit puellam quamdam nondum nubilem, fide inser posita (id est, iuramento juxta Gloss. ibi verb. *Fide*) deponasse, quæ jam facta nubilis, eum reperit, & ille excipit dicens, se non debere eam ducere pro eo, quod postquam puellam affidavit eandem carnaliter propinquam ipsius cognovit.

Notat autem Sanchez supra n. 15. quod ea fama non debeat esse privata, id est, si confiteri Judici ut privato, non facta probatione in iudicio, non satis est ad impediendum Matrimonium: dat tamen Judici ea fama privata facultatem ad inquirendum, & recipiendum probationem de illa.

Potest etiam Judex, eam famam privatam ductus, per seipsum de plano, & sine aliquo ordine iudiciario diligenter de impedimento inquirere; arg. cap. *Cum in tua*, 27. de Sponsal. ibi: *Ad quod taliter respondemus, quod si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denuntiet, quod hi, qui sunt Matrimonio copulandi, se propinquitate contingant, & de fama vel scandalo doceat* (ergo sola denuntiatio non sufficit) aut etiam per te ipsum possis certificari de plano &c. Ubi Gloss. verb. *De plano*, ait *Summaria cognitio sufficit hic. Sic infra de Accus.* Sicut olim & cap. *Olim. Sic eodem modo videtur, quod Judex possit inquirere de fama alicujus de plano, & sine iudiciorum strepitu: multiplex enim clamor famam inducit, ita ut Prælatum moveat ad inquirendum, inf. de Accus. Qualiter & quando, 2.*

Docet præterea Sanchez supra n. 16. non satis esse famam ad impediendum Matrimonium, adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus, arg. ejusdem cap. *Cum in tua*; ibi: *Vel contra famam hujusmodi secutum tua discretionis arbitrium, iuramenta exhibeant propinquorum. Ubi Gloss. verb. Famam. Nota hic, inquit, quod si probes famam contra aliquem, quod potest probari contrarium ad tollendam famam: & ita si probasti aliquem esse male fame, ipse potest probare se esse bonæ fame, 2. q. 5. Presbyter, & c. Si mala.*

Patet etiam ex verbis d. juris, jam allegatis, quod ad deponendum contra hanc famam admitti debeant iuramenta consanguineorum. Immo, inquit Sanchez supra n. 17. hæc fama eliditur, ejusque probatio arbitrio Judicis, si contra illam contrahere volentes jurent, se non esse consanguineos: tunc enim Judicis arbitrio relinquitur, juxta personarum qualitatem, admittere hoc iuramentum contra famam.

Et idem Aliqui asserunt de parentum iuramento; arg. cap. *Cum in tua*, supra adducti, ubi Gloss. verb. *Arbitrium*, sic scribit: *Quasi dicat, licet multa dixerimus, & te instruxerimus, & multa dicant jura circa hanc mat-*

191. Iudicium Auctoris.

C. 8. de Cohab. Cler.

192. An fama impedimenti plenè probet, ex Sanchez, C. 2. de Confang.

materiam, tamen cum ex variis causis varia presumantur, nec propter malitiam hominum, & varietatem temporum certa regula dari possit, finaliter a bitrio suo relinquimus, ut pensatis personis, causis & temporibus, facias hoc vel illud.

Si autem quaeritur; an etiam rumor sufficiat ad impediendum Matrimonium, & per consequens ad dissolvenda sponsalia? Respondet Sanchez supra n. 18. verius esse, non sufficere. Tum; quia minus probat, quam fama, ut constat ex dicto cap. Super eo. Tum etiam; quia nullibi reperitur, rumorem impedire Matrimonium contrahi; unde servanda est generalis regula, ut omnes possint contrahere, qui non reperiuntur impediti, c. Cum apud, 2. 3. de Sponsal. ibi: Ad quod taliter respondemus, quod cum prohibitorium sit edictum de Matrimonio contrahendo, ut quicumque non prohibetur, per consequentiam admittatur, & sufficiat ad matrimonium solus consensus illorum, de quorum quarumque conjunctionibus agitur. Ubi Gloss. verb. Non prohibetur: Arg. id quod non prohibetur, concessum videtur.

Differunt autem fama & rumor, quod illa sit, quando major pars viciniæ reclamat, hic vero quando aliqua pars, ut tertia vel quarta; arg. cap. Super eo, 5. de Eo qui cogn. consang. uxoris. Iuxta sequentis tenoris: Super eo quod p[ro]p[ri]etas, utrum conjugatus, qui ante contrahit Matrimonium, uxoris suae consanguineam carnalis commixtione cognovit, cum id sciat uterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicitur, sit ab uxore sua iudicio Ecclesiae separandus: Tuæ Fraternitati respondemus, quod propter eorum confessionem tantum, vel rumorem viciniæ separari non debent. Ergo rumor viciniæ est, acclamatio alicujus partis viciniæ, per quam Anchar. dicto c. Super eo. n. 2. intelligit, ut refert Sanchez supra, majorem partem viciniæ; sed sine sufficienti fundamento, cum etiam minor pars sit aliqua pars viciniæ. Melius ergo cum Sanchez supra & aliis DD. ibi citatis, intelligitur 3. aut quarta pars.

Quod autem dicebat supra Sanchez, ex illo cap. consistere, quod rumor minus probet, quam fama, videndum quomodo subsistat, quandoquidem de fama non fiat ibi mentio; neque ibi agatur de impediendo Matrimonio, de quo hic tractamus; sed de dissolvendo seu irritando Matrimonio contracto, ad quod etiam non sufficit sola fama; sicuti nec sufficit unicus testis, ut patet ex cap. 3. de Eo qui cogn. ubi sic lego: De eo, qui uxorem fratris, antequam ei Matrimonio jungeretur, se proposuisset cognovisse. Respondemus, quod nisi hoc publicum aut notorium fuerit, aut idoneis testibus comprobetur, praedictum Matrimonium, occasione illa, ipsum impetere non permittas. Et cap. Super eo, 2. 2. de Testibus & attest. in fine sic dicitur: Respondemus, quod si non est firmatum

Matrimonium inter eos, matre asseverante, ipsos esse consanguineos, non debent conjungi: quia praesumptio est non modica, quod se linea consanguinitatis attingant. Si vero Matrimonium est firmatum, non debet sine plurium juramento dissolvi.

Perperam quoque videtur Sanchez pro se allegare Gloss. dict. cap. Super eo, in fine. Finis cap. sic sonat: Rumor autem viciniæ non adeo est judicandus validus, quod, nisi rationabiles & fide dignae probationes accedant, possit bene contractum Matrimonium irritari. Ubi Gloss. verb. Rumor, inquit: Arg. contra, sup. de Praesump. Illud, & c. Tertio. Ut dixi aliud est rumor, quam fama, & illa Decret. Tertio, loquitur de Matrimonio contrahendo, quod ad solam famam impeditur, inf. tit. prox. cap. Super eo.

Ubi quidem dicit, aliud esse rumorem, quam famam, & quod ad solam famam impediatur Matrimonium contrahendum; sed tamen non propterea negat, etiam ad solum rumorem impediti Matrimonium contrahendum; neque enim ly solam, excludit rumorem, quasi sola fama, & non rumor impedit Matrimonium contrahendum; sed alias rationabiles & fide dignas probationes, quæ requiruntur, ut rumor irriter Matrimonium contractum.

Quomodo ergo rumor minus probat, quam fama? Respondeo; quia solus rumor, conjunctus confessioni conjugum, non sufficit ad irritandum Matrimonium contractum, ut patet ex dicto cap. Super eo; secus sola fama, ut colligitur ex cap. 4. 35. q. 6. Si duo vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet sorte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, Episcopi eos per Baptismum, per fidem, per judicium Christi in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se (sicut est fama) consanguineos recognoscant. Ubi Gloss. verb. Sicut est fama: Nam sine fama non sufficeret eorum confessio. Neque fama sine confessione; nam fama erat de consanguinitate, & tamen jus insuper requirit testimonium conjugum.

Sicut ergo minus probat rumor, quando agitur de irritando Matrimonio contracto, quam fama; ita etiam videtur dicendum, minus probare, quando agitur de impediendo Matrimonio nondum contracto; ergo quamvis sola fama impediatur Matrimonium contrahendum; secus tamen solus rumor de impedimento, quæ est sententia Sanchez. Aliqui tamen, quos citat, contrarium docent, scilicet etiam rumorem sufficere ad impediendum Matrimonium, & per consequens ad dissolvenda sponsalia eo modo, quo fama, adeoque ad dissolvenda sponsalia, etiam jurata, ut patet de fama ex cap. Super eo, 2. de Consang. supra citato.

Et

199. Arguitur contra Sanchez.

200. Quomodo rumor minus probet, quam fama. C. 4. 35. q. 6.

Aliqui putant rumorem sufficere.

196. An sufficiat rumor ad impediendum Matrimonium, & dissolvenda sponsalia, ex Sanchez.

C. 23. de Sponsal.

197. Quomodo differat fama & rumor. C. 1. de Eo qui & c.

Anchar.

Sanchez.

198. An rumor minus probet, quam fama.

C. 3. de Eo qui cog.

C. 2. de Testib.

201.
An sufficiat
unicus testis.

Et idem dicendum putat Sanchez supra n. 8. de unico teste, quando habet qualitates supra requisitas, scilicet, sufficere ejus testimonium ad impediendum Matrimonium juratum, sive ad dissolvenda sponsalia jurata; quàmvis Aliqui contrarium sentiant, propter cap. *Præterea*, 12. de Sponsalibus, ubi videtur in terminis idipsum decisum, ibi: *Nisi si juramentum intervenisset*. Ad quæ verba Gloss. *Et ita si juramentum intervenit, non debet Matrimonium prohiberi propter confessionem illius secretam, nisi aliter probaretur: nam si legitima affinitas probaretur, impediretur Matrimonium, non obstante juramento illo, quod habuit conditionem annexam, scilicet nisi justa causa prohibeat, sup. de Jurejurando, Quemadmodum. Immo jam contractum separaretur, inf. de Eo qui cogn. conf. ux. sua, De illo. Si verò juramentum non intervenisset, ad testimonium unius, sive ad famam, impediretur Matrimonium contrahendum, supra de Test. Super eo. & hic. Et ratio est ob juramenti Religionem: Ecclesia enim certa est de perjurio, sponsalibus non impletis; incerta autem de impedimento, & ita tutius eligit.*

202.
Affirmat
Sanchez.

Nihilominus Sanchez veriolem existimat suam sententiam; quia testis omninò integer non minùs probat, quàm fama; hæc autem sufficit ad dissolvenda sponsalia jurata. Ad cap. *Præterea*, Respondet; illum testem non fuisse omninò integrum, quia nomine non publicato deponere, allegabatque turpitudinem suam. Auctores pro hac sententia, quæ indubiè probabilis est, vide apud Sanchez supra.

Hoc certum est; sufficere, etiam pro foro externo, si uterque confiteatur impedimentum; quippe per illam confessionem satis significant mutuum resiliendi à sponsalibus voluntatem; jam autem mutuo consensu possunt dissolvi sponsalia, etiam jurata, & in foro externo, ut patet ex alibi dictis.

203.
Quid si unus tantum fateatur impedimentum?
C. 10. de Delpons. impub.

Sed quid si alter tantum fateatur impedimentum? Respondeo; si ipse est, qui optat Matrimonium, satis est; arg. cap. *Attestationes*, 10. de Delpons. impub. ibi. *Et licet unus fuisset (sicut uterque confessus est) ipsam corrumpere, mulier tamen credi se virginem evasisse*. Ubi Gloss. verb. *Evasisse*, ait: *Cui creditur in hoc, quod contra se confitebatur, 14 q. 2. §. 1. & ff. de Interrog. actio. De ætate, §. 1. alias staretur verbo viri*. Et ratio est; quia hic casus non differt à priori; quia alter volens non subsequi Matrimonium, jam ex parte suam dissentit; hic verò eo ipso quod impedimentum fateatur, recusat Matrimonium celebrare; quare & hic mutuo consensu ad sponsalia dissolvenda concurrat.

Secùs dicendum, quando ille solus fateatur impedimentum, qui renuit sponsalia implere; illa quippe confessio est in proprium

favorem, & prejudicium juris tertio acquisiti, & idè non adhibetur ei fides, 14. q. 2. in principio ibi: *Contra se enim quisque testari potest, pro se verò minime*.

Atque hæc satis de foro externo, qui magis spectat ad Jurisconsultos, quàm ad Theologos, qui maximè considerant forum conscientie, in quo sine dubio ea sufficiunt ad dissolvenda sponsalia, quæ sufficiunt pro foro externo; immo sufficit, quod sponsus propriam experientiam cognoscat sponsam non fuisse virginem tempore sponsalium, ut docet Sanchez disp. 73. n. 3. aut etiam id noverit ex privata aliorum relatione, dummodo sint fide digni, qui referunt, nec sit suspicio aliqua mendacii, ut sup. adhuc diximus.

Sed, dicit aliquis: quid si sponsa reluctetur, & velit cogere sponsum ad Matrimonium, poteritne ipse in judicio detegere ejus occultam fornicationem? Ratio dubitandi est; quod id non possit fieri sine notabili infamia sponsæ; jus autem nature dicit, famam proximi illam servare.

Sed breviter dicendum est (inquit Sanchez disp. 70. n. 2.) non statim causam ad Judicem deferendam esse, sed priùs monendam esse sponsam, ut desistat, ut vel sic infamiam devitet; sin autem nolit, adeundos esse parentes, vel viros pios, vel Prælatum, ut ipsam moneant; quod si adhuc persistat, fas esse ad tribunal Judicis deferre. Sicut similiter dicunt DD. habentem impedimentum occultum ad Ordines, vel Matrimonium, priùs esse monendum, aliaque media occulta adhibenda, & si nihil proficit, denunciandum esse.

Probat; quia hic utitur jure suo ad letuendum, cum alio pacto defendere se minime possit. Item; quia licitum est detegere vitia testium occulta, quando id est medium necessarium ad justam defensionem. Tandem; quia licitum est denunciare Judici furem occultum, ad vitandum proximi damnum, secrete monitione non proficiente; ergo à fortiori id licebit, ad vitandum damnum proprium, ne cogatur sponsus implere sponsalia, quibus non adstringitur. Hæc Sanchez.

Quibus non habeo, quod addam; quia res videtur per se clara; quippe detectio secreti, directè solum tendit ad manifestandam veritatem; sed quia illa manifestatio in tali materia, simul est generatio opinionis malæ sive infamie; hinc ulterior requiritur finis, ad quem ordinetur, qui hic est defensio suiipsum, sive proprii damni evitatio, ad quam illa manifestatio necessaria est ex mala voluntate ejus, qui infamatur; unde sibiipsum imputare debet illam infamiam, quia si vellet desistere, sicut debet velle; non infamaretur. Et hæcenus quidem de 1. parte Conclus.

Sequitur altera pars, quæ docet, in dubio, quan-

In dubio de sufficientia causae, aut quando iudicatur scilicet de adulterio &c. expectanda est sententia superioris.

quando non constat satis de iustitia causae, aut timeretur scandalum, vel satisfaciendum est Ecclesiae, expectandam esse sententiam Ordinarium seu Episcopi, quod ab Omnibus admittitur. Enimvero sicut in dubio aliorum iurium & contractuum, non deciditur causa proprio iudicio, sed recurritur ad Iudicem competentem; ita quoque impraesentiarum, dum dubia est obligatio contractus sponsalium, non proprio iudicio causa erit decidenda, nemo enim iudex in propria causa; sed oportet recurrere ad iudicem competentem, eisque sententiam expectare; Iudex autem competens in causa matrimoniali est persona Ecclesiastica, postquam Matrimonium elevatum fuit ad dignitatem Sacramenti, ut ex alibi dictis constat.

Et quamvis sponsalia non sint Sacramentum; tamen quia via ad Sacramentum, id est ad idem tribunal pertinent. Loquimur autem de sponsalibus inter fideles; quemadmodum enim Matrimonium inter infideles non spectat ad Ecclesiam, utpote contractus aliquis merè civilis & politicus, sed ad Principes saeculares; ita quoque sponsalia infidelium, tamquam contractus merè civilis & politicus, non ad Ecclesiam, sed ad Principes saeculares spectat; qui proinde in dubio consulendi sunt, & eorum sententia expectanda; non enim potest quisquam in dubio privare alterum re sua, seu jure jam acquisito; nam juxta Reg. Juris 65. de Reg. Juris in 6. In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.

Porro duplex hic est dubium, unum de jure, alterum de facto; de jure, quando dubitatur, num talis causa sit sufficiens: de facto, quando dubitatur, num reverà subsit. Verum hoc dubium juris, inquit Averfa q. 8. de Spons. sect. 16. §. Adde etiam solet, non videtur contingere posse, nisi apud personas rudes & simplices: quia viri docti probe sciunt, num in jure sit sufficiens talis causa. Et ubi sunt opiniones pro utraque parte probabiles, non dicitur res dubia, sed perinde habetur ac moraliter certa, ut quis sub tali probabilitate possit sponsalia solvere. Quare persona rudis & simplex, in hoc casu non indigebit praecise sententia iudicis, sed satis uti poterit consilio viri docti. Dubium autem facti, non solum impedit privatam quemque a solvendis sponsalibus, sed et magis Iudicem, qui in dubiis vavere potius debet reo. Solum ergo quando factum est dubium apud privatum, sed constabit certò apud Iudicem; utpote si testes nolint manifestare ulli privato, sed in iudicio deponant veritatem: tunc, inquam, habebit locum haec regula, ut quis non propria auctoritate, sed Iudicis sententia sponsalia solvat. Haec tunc Averfa. Tu cogita. Ego ad alia transco, & quero.

Reg. 65. de Reg. Juris in 6. In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis.

Porro duplex hic est dubium, unum de jure, alterum de facto; de jure, quando dubitatur, num talis causa sit sufficiens: de facto, quando dubitatur, num reverà subsit. Verum hoc dubium juris, inquit Averfa q. 8. de Spons. sect. 16. §. Adde etiam solet, non videtur contingere posse, nisi apud personas rudes & simplices: quia viri docti probe sciunt, num in jure sit sufficiens talis causa. Et ubi sunt opiniones pro utraque parte probabiles, non dicitur res dubia, sed perinde habetur ac moraliter certa, ut quis sub tali probabilitate possit sponsalia solvere. Quare persona rudis & simplex, in hoc casu non indigebit praecise sententia iudicis, sed satis uti poterit consilio viri docti. Dubium autem facti, non solum impedit privatam quemque a solvendis sponsalibus, sed et magis Iudicem, qui in dubiis vavere potius debet reo. Solum ergo quando factum est dubium apud privatum, sed constabit certò apud Iudicem; utpote si testes nolint manifestare ulli privato, sed in iudicio deponant veritatem: tunc, inquam, habebit locum haec regula, ut quis non propria auctoritate, sed Iudicis sententia sponsalia solvat. Haec tunc Averfa. Tu cogita. Ego ad alia transco, & quero.

Nunquid sponsa, quae scit se fornicatam

fuisse, habetur tamen communiter pro virgine, potest interrogata tegere illud vitium, & exigere à sponso Matrimonium? Respondeo:

CONCLUSIO XII.

Occultè corrupta, de vitio interrogata, tegere illud potest, & exigere Matrimonium.

Prima pars est communis, & ratio manifesta; quia nemo tenetur seipsum infamare, & sponsi est inquirere, ac maturè sibi prospicere, cum qua contrahat: quod si decipiatur, aut potius, si erret in persona, putans virginem, quae non est, sibi imputet; quia scit, aut scire debet, tale vitium ordinariè occultari, quantum possibile est: undè saltem ex consuetudine sponsus id censetur sponsae condonare, & condonari debuit, ne pluribus spes nubendi in perpetuum praecideretur.

Vicissim autem sponsa censetur condonare sponso fornicationem, post sponsalia commissam; cum nec illa soleat revelari, & sponsa sit sibi ipsi prospicere, inquirendo de vita sponsi, sive post, sive ante sponsalia; quod si non faciat, sibi ipsi imputet, si decipiatur, sive in hac qualitate, sive in aliis v.g. paupertate, deformitate & similibus, quae non impediunt vitam socialem, aut generationem, vel honestam proles educationem; neque enim & istae qualitates solent spontè aperiri, sed diligenter ab iis, quorum, interest, inquiri; undè sibi invicem spondentes, solent & illas condonare, nisi contrarium exprimant. Et ratio est; quia per ipsas non praedjudicatur usui seu fini Matrimonii, adeoque non constituunt aliquam notabilem inaequalitatem, cum detur seu promittatur corpus, aptum ad generationem, pro alio corpore, similiter apto; caetera autem accidentalia sunt, in quibus, secundum commune iudicium, non requiritur stricta aequalitas.

Dixi; Nisi contrarium exprimant; quia cum liberum sit eis sponsalia contrahere, vel non contrahere; contrahere absolute, vel sub conditione; si sponsus expressè diceret: Promitto tibi Matrimonium, si à parte rei sis virgo: Si habeas has divitias &c. certum est, istis conditionibus non existentibus, sponsalia omninò esse irrita, & injuriam fieri sponso, si sponsa simulat tales condiciones subesse, quando à parte rei deficiunt. Immo tamen absolute contraheret, sit ipsi vera injuria, si fingantur istae condiciones, ut per illam fictionem seu dolum alliciatur ad sponsalia contrahenda, quae aliàs omninò rejiceret. Aliud quippe est, positivè fingere se virginem, aut divitem; aliud verò non propalare suam corruptionem, aut paupertatem; sed eam tegere mediis alioqui licitis, quibus solent homines uti ad talia vitia occultanda.

209. Sponsus condonans sponsae occultationem fornicationis.

210. Nisi contrarium exprimant.